

KAJ AHL SVED
KAARINA KILPIÖ
VILIINA SILVONEN

Ikuisessa kriisissä? Etnomusikologian suunta elää

Vuodesta 2019 vuosikirjoissa on ollut mukana toimittajien kirjoittama pääkirjoitus-tyyppinen teksti. Tällä kertaa palaamme alan tulevaisuutta koskeviin pohdintoihin muutaman taustatekstin ja käsillä olevan vuosikirjan pohjalta. Vuoden 2022 Etnomusikologian vuosikirja (EVK) on totuttuun tapaan teemoittamaton yleisnumero, mutta numeron tekstien jonkinlaisena keskustelemisena hahmottuu nuorten ja tulevaisuuden tarkasteleminen. Teemaa tarkastellaan eri puolilta ja erilaisin taustaoletuksin, mutta yhdistävänä tekijänä on kiinnostus kasvavan sukupolven tapoihin ja mahdollisuuksiin tutkia, ymmärtää ja käyttää musiikkikulttuuria.

Menneen, nykyisen ja tulevan pohdinnat ovat luonnollisesti pilkahdelleet tutkimusalan teksteissä pitkin julkaisumme taivalta. Vuoden 2014 vuosikirjaan laatimassaan kirjoituksessa Meri Kytö ja Saijaleena Rantanen hahmottelevat suomalaisen musiikintutkimuksen tulevaisuudennäkymiä. Yksi heidän esiin nostamansa huoli liittyy kansallisen tohtoriohjelman päättymiseen: riittäisivätkö alan tieteellisten seurojen rahkeet kannattelemaan tutkimusyhteisöllisyyttä?

Ilman vuosittaisia tapahtumia ja aktiivisesti toimivia – ja aktiivisesti hyödynnettyjä – kotimaisia alan julkaisuja nuoret tutkijat hakevat yhteistyöverkostonsa muualta, eikä kansallista tutkijayhteisöä musiikintutkimuksen alalle välttämättä synny (Kytö & Rantanen 2014: 23).

Vuoden 2022 päättyessä ala on suoriutunut ilman tohtoriohjelmia seitsemän vuoden ajan. Vuodet ovat olleet monessa mielessä laihoja. Kataisen, Stubbin ja Sipilän hallitusten läpi viemät satojen miljoonien koulutusleikkaukset tuottivat kolkkoa satoa monella taholla, akateeminen kapitalismi (ks. Poutanen 2022) muutti korkeakoulupolitiikan painotuksia ja 2020 alkanut covid-pandemia kangisti erityisesti nuorten alkavia korkeakoulupolkuja. Musiikintutkijoiden symposiumit muutettiin kuluva vuodesta lähtien joka toinen vuosi järjestettäväksi, osin juuri resurssien niukkenemisen johdosta. Yhteisöllisyys on siis ollut koetuksella, ja tiedeyhteisö on etsinyt omaa selviytymistapaansa, kuten muutkin ihmisten vuorovaikutukseen perustuvat sosiaalisen toiminnan muodot.

MuToVe (Taideyliopiston Sibelius-Akatemian tohtorikoulutusyhteistyötä jatkanut verkosto) on osin paikannut repeämää valtakunnallisessa tohtorikoulutuksen yhteistyössä. Silti näemme edelleen ajankohtaisena Kydön ja Rantasen esittämän varoituksen alan keskinäisen vuorovaikutuksen vaalimisesta, kuten myös heidän ajatuksensa tieteellisten seurojen (SES, MTS) roolin keskeisyydestä.

Etnomusikologian, kulttuurisen musiikintutkimuksen ja musiikkitieteen tutkimusintressien ja metodologioiden on vuosikirjassa jo taannoin todettu lähentyneen.

Useissa tutkimuksissa ero musiikkitieteen, etnomusikologian ja kulttuurisen musiikintutkimuksen välillä on havaittavissa enää lähdeluettelosta eli niissä teoksissa, joihin kirjoittaja haluaa viitata. Tutkimuskohteen, metodin tai teorian perusteella eroa ei välttämättä pysty tekemään. (Moisala 2009: 254.)

Kun Pirkko Moisalan artikkelin julkaisusta on nyt kulunut 13 vuotta, voi todeta, että suuntaus tuntuu voimistuneen (vrt. esim. Berglund 2017). Yhdeksi voimistuneeksi linjaksi musiikintutkimuksen kentällä on lisäksi noussut musiikkipsykologia ja etenkin aivotutkimus.

Musiikintutkimuksen tulevaisuus
Kommentoi vapaasti paneelissa esiin nousevia aiheita!

iiikki on nostaan ämatiikkaa
s professori. galle omaisesta tuksesta!
ä idea tämä eeli. Jos
r muinoin mpina aikoina" ttiin "aputieteistä". isessä tieteisyysretoriikassa e poliittisesti

ja mitä kaikenlaista mielenkiintoista tapahtuukaan siellä, minne musiikintutkimus ei vielä yllä...
huumoria, jeeeee

Hallinto on hallintoa ja tutkimus on tutkimusta. Vaikka niillä on yhtymäkohtia ne on hyvä "tutkimustyöhygieenistä" syistä pitää erillään.
On hyvä miettiä olemassaolon oikeutusta: Mitä merkitsee tehdä

Nuorena tutkijana voin sanoa, että niin kauan kuin minä muistan ovat humanistiset tieteet musiikin tutkimus mukaanlukien olleet "kriisissä" oli kriisin aiheuttaja sitten "talouskurimus" tai tutkijat itse (kuten panelisti viittasi). Onko joskus ollut "parempia aikoja" ja jos on, milloin ne olivat ja millaisia ne olivat? Itselleni nykytilanne on normaalitila.

Musiikintutkimuksen tulevaisuus Suomessa riippuu vain ja ainoastaan musiikintutkijoiden omasta aktiivisuudesta ja valinnoista.
Tehkää se! Tehkää siitä

Musiikilla vielä entu tuntemat voimaa, ja tulevaisuu valjastam altruistise

On että läh per ole talc tai : hyv Jok

Kuva 1: Viiden vuoden takainen Musiikintutkimuksen tulevaisuus -keskustelu tuotti padlet-talenteen, jolla osallistuneiden mietteet jäivät verkkoon avoimesti saataville.

Lähde: <https://padlet.com/hetuuna/u5xwlvay4yvf>.

Etnomusikologian kehitystä on takana jo yli puoli vuosisataa. Lisäksi musiikintutkimuksen sosiaaliset ja kulttuuriset aspektit ovat olleet tutkijoiden kiinnostuksen kohteina erityisesti folkloristiikan alalla jo 1800-luvulta lähtien. Yksi alaa yhdistänyt piirre on tutkimustyön käytäntöjen, kohteiden, metodien ja vaikutusten hellittämätön uudelleenarviointi. Toisin ei voisi ollakaan: kulttuurisensitiivisyyden kuuluu tuottaa myös lähestymistapojen sensitiivisyyttä ja uudelleenarvioitavuutta.

Etnomusikologian monikulttuurinen pohja, sen valmius kuulla tuttua musiikkia uusin korvin ja etsiä aina uusia tutkimuskohteita sekä sen halukkuus seurata musiikkia tässä päivässä ovat tukeneet sen uudistumiskykyä. Musiikkikulttuurien muutosta ei pidetä enää erityisenä, tavanomaisen jatkuvuutta horjuttavana prosessina vaan se ymmärretään musiikin pysyväksi olotilaksi. Musiikin kulttuurisuus on musiikissa kuultavissa olevien niveltymien liikettä. (Moisala 2009: 255.)

Sisarseuramme MTS kokosi kesällä 2022 [listan](#) edeltävänä lukuvuotena valmistuneista musiikin opinnäytteistä. Listalle löydetty 80 opinnäytetyönimikettä välittävät sen vaikutelman, että etnomusikologisiksi tulkittavat aiheet ja/tai lähestymistavat näyttäytyvät varsin innostavina lopputöitään kirjoittaville opiskelijoille.¹ Kyseessä on ensimmäinen lukuvuosi koronapandemian shokkivaiheen jälkeen, mutta ainakaan otsikkotasolla valtaosa opinnäytteistä ei suoraan tarkastele korona-ajan musiikkikulttuurisia ilmiöitä.

Vuoden 2020 pääkirjoituksessa 2/3 tämän vuoden toimituskunnasta oli mukana pohtimassa etnomusikologian ja EVK:n tulevaisuutta. Silloin julkaistavien tekstien määrä oli vähäisempi kuin aiempina vuosina ja toinen korona-aalto hellittämässä. Mäkelä ym. (2020) kirjoittivat pandemia-ajan musiikin tutkimuksesta seuraavasti:

[M]onelle tutkijalle on vuoden 2020 aikana kertynyt laaja kokemus etätyöstä ja -opetuksesta ja niihin liittyvistä kokouksista. Nämä kokemukset epäilemättä näkyvät lähitulevaisuuden vuosikirjoissa. Julkaisujen lisäksi myös monet muut musiikkiin liittyvät käytännöt kuten live-keikat, opiskelu ja harrastaminen ovat siirtyneet verkkoon tai 'hybridisoituneet', joten tulevissa vuosikirjoissa nähdään varmasti tähänkin liittyvää tematiikkaa. Koronapandemian vaikutus musiikkikulttuuriin merkitsee sitä, että tutkijoille kyllä riittää tutkittavaa – eritoten moninaisin etnomusikologisin näkökulmin – olosuhteiden niin salliessa. (Mäkelä ym. 2020: 8.)

1 Viime lukuvuoden 2021–2022 töissä tarkasteltiin muun muassa saamenkielisten joululaulujen mahdollisuuksia dekolonisointipyrkimyksissä, polskasävelmiä taiteellisen työn kotipesänä ja Erkki Ala-Könnin tallennustyötä.

Pandemian iskiessä monien oli ajateltava uudelleen silloisten projektiensa teemat ja menetelmät. Tutkimuslaitosten ja oppiaineiden kahvihuoneissa ennustettiin runsaslukuisia teemanumeroita. Pandemian ensimmäinen vaihe näyttäytyy retrospektiivissä jossain mielessä ”katkoksenä normaalista”, ja ainakin sosiaalisessa mediassa muistellaan jälkiviisaina usein koronan alkuhetkien kulttuurisia ilmiöitä, kuten parvekelaulukulttuuria. 2020 ajatusten pohjalta nousee kysymys pandemian näkymisestä etnomusikologisessa tutkimuksessa. Ovatko julkaisut aivan ”nurkan takana”, vai ovatko nämä projektit vielä tekeillä tai odottamassa julkaisua ulkomaisissa joulunaleissa, osana globaalia pandemiatutkimusta? Tutkimuksen tekeminen ja julkaiseminen on hidasta, mikä todettiin myös, kun miltei koko maailma odotti malttamattomasti eri tahoilla työskennelleiden tutkijoiden saavan kehitettyksi toimivan koronarokotteen.



Kuva 2: Instagram-tilillä [@huomisenhumanisti](https://www.instagram.com/huomisenhumanisti) Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan opiskelijat julkaisevat avauksia humanistisen koulutuksen tilasta ja tulevaisuudesta. Heinäkuussa 2022 tili hahmotteli musiikkitieteen merkitystä ja kuulumisia. Instagram on nuorten seuraama alusta, muttei toistaiseksi näyttäydy varsinaisena keskustelufoorumina: julkaisut saavat kohtuullisesti tykkäyksiä mutta vähänlaisesti kommentteja.

EVK:n tämänvuotisissa artikkeleissa koronan vaikutukset eivät näy suoraan, mutta 2020 ennakoitua käytännöt (live, opiskelu, harrastaminen) sisältyvät tekstien käsittelemiin teemoihin, vaikka tekstit tarkastelevatkin pandemiaa edeltänyttä aikaa. Kirjoittajat ovat myös usein työstäneet aiheita, jotka olivat tutkittavissa pandemian

sallimilla metodeilla eivätkä edellyttäneet esimerkiksi laajan kenttätyön tekemistä. Vuosikirjassa julkaistavat artikkelit edustavat jälleen monipuolista lähestymistapojen skaalaa.

Elina Seye kirjoittaa etnomusikologian käyttökelpoisuudesta musiikintutkimuksen dekolonisoinnissa. Seye paneutuu suomalaisiin etnomusikologian harjoittamisen olosuhteisiin ja toteutumiin. Kuten tuoreimpaan *Ethnomusicology*-journalaaliin teemasta kirjoittanut Deonte Harris, Seyekin peräänkuuluttaa vallan ja resurssien järjestämistä uudelleen musiikintutkimuksen piirissä. Molemmat kirjoittajat näkevät tärkeänä moniulotteisen institutionaalisen muutoksen ja sen, että BIPOC²-kollegoiden ”ulkopuolisuus sisäpuolella” (Harris 2022: 223) tunnustetaan ongelmaksi ja korjataan. Kuten Pirkko Moisala totesi (2009: 245): ”[t]ulevaisuudessa etnomusikologian merkittävimmät uudistavat sysäykset voivat hyvinkin tulla länsimaiden ulkopuolelta.”

Aino Rytkösen artikkeli on tapaustutkimus viiden varhaisaikuisiässä olevan maahanmuuttajan musiikille antamista merkityksistä ja mahdollisuuksista Suomeen kotoutumisen yhteydessä. Teksti perustuu Rytkösen pro gradu -työhön ja valaisee muun muassa sitä, kuinka monenlaisia kytköksiä musiikin ja kuulumisen välillä voi vallita. Aihe on ja pysyy ajankohtaisena: menestyksellisen kotoutumisen tähdellisyydestä kirjoitetaan jatkuvasti (ks. esim. Alisaari ym. 2022). Rytkösen haastatteluaineisto on muutaman vuoden takaista, mutta vastaavan aineiston kokoaminen olisi mahdollista joka puolelta Eurooppaa milloin tahansa. Tätä kirjoitettaessa eri Euroopan maihin saapuu jatkuvasti tuhansia nuoria esimerkiksi Ukrainasta. He joutuvat käsittelemään paitsi uuteen kulttuuriseen ympäristöön sopeutumista myös taakse jättämässään kulttuurissa kohtaamiaan kuormittavia seikkoja.

Maarit Kinnunen, Harri Homi ja Antti Honkanen käsittelevät artikkelissaan suomalaisten nuorten, niin kutsutun Z-sukupolven, elävän musiikin tapahtumiin liittyviä näkemyksiä ja kulutuskäytäntöjä, erityisesti keikoilla käymisen motivaatiota. Kvantitatiiviseen analyysiin ja segmentointiin perustuvassa tutkimuksessa hahmottuu neljä ryhmää sen perusteella, mikä nuoria motivoi keikoilla käymiseen. Artikkelissa sivutaan (elävän) musiikin kuluttamisen rakenteita ja niiden asettamia rajoitteita sille, millaisia mahdollisuuksia alaikäisillä nuorilla on osallistua keikoille, tai vastaavasti minkälaisissa puitteissa nuorille suunnattuja keikkoja on mahdollista järjestää. Myös se, että Z-sukupolvi on ensimmäinen mobiili- tai sovellusnatiivi sukupolvi, tuo oman sävynsä nykynuorten musiikinkulutustottumuksiin.

Sanna Qvick syventyy koko perheen luontoelokuvan tekijöiden tapaan tuottaa katsojalle luontokokemus. Qvick tarkastelee elokuvan äänellisiä elementtejä

2 BIPOC = black, indigenous [and other] people of color: mustat, alkuperäiskansaan kuuluvat ja (muut) ei-valkoihoiset henkilöt.

tarinallistamisen ja kerronnan näkökulmista, ja tutkimus kehystyy ekomusikologiaan. Tutkimusaineistona on *Ailo – Pienen poron suuri seikkailu* -elokuva, jossa on läsnä elementtejä satumaailmasta ja luontodokumenteista. Tarinallistamisen rinnalla antropomorfismi eli inhimillistäminen luo elokuvaan satumaisuutta, mikä näyttäytyy luontodokumentin näkökulmasta myös keinotekoisuutena. Quickin mukaan satumaailmaan kuuluva fiktiivisyys ja keinotekoisuus syntyvät nimenomaan ääniraidan kautta.

Vuosikirjan omaa tulevaisuutta rakentaa ensi vuonna uusi toimitus: Kaarina Kilpiö, Elina Niiranen ja Saijaleena Rantanen. Väistyvät toimittajat Viliina Silvonen ja Kaj Ahlsved haluavat kiittää toimittajakollegoita hyvästä yhteistyöstä ja Suomen etnomusikologista seuraa luottamuksesta. Olemme saaneet olla mukana kehittämässä ja vakiinnuttamassa vuosikirjan toimitustyötä ja kommunikointia Open Journal System -julkaisualustalla, joka otettiin käyttöön vuonna 2016. Myös EVK:n uuteen toimitusneuvostoon liittyvät käytännöt ovat olleet mielenkiintoinen kehitysprojekti. Kommunikointi maailman eri puolilla toimivien tutkijoiden (esimerkiksi neuvoston jäsenten tai arvioijien) kanssa on hyvin konkreettisella tavalla avannut silmiä siihen, miten hieno tutkijayhteisö parhaimmillaan voi olla, kun kaikki puhaltavat yhteen hiileen.

EVK on avannut näkymiä sellaisiin tutkimusaiheisiin ja suuntauksiin, jotka muuten saattaisivat jäädä yksittäiselle toimittaja-tutkijalle vain sanoiksi muiden joukossa. Toimittajana on aitiopaikalla seuraamassa uusia ajatuksia ja keskusteluita.

Lähteet

- Alisaari, Jenni & Kaukko, Mervi & Heikkola, Leena Maria (2022) ”Kotoutuminen, kuuluvuus, kielitaito ja kaverit: Opetushenkilöstön huolenilmauksia maahanmuuttotaustaisten oppilaiden osaamisesta ja mahdollisuuksista”. *Kasvatus & Aika* 16(2), 26–46. <https://doi.org/10.33350/ka.103434>
- Berglund, Lars (2017) ”Ämnesidentiteter och deldiscipliner inom svensk musikkforskning – öppna fält eller stängslade hagar?” *Musikvetenskap – elva repliker om en vetenskap*. Toim. Owe Ronström & Gunnar Ternhag. Uppsala: Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur, 115–130. <https://kgaabokorder.se/sv-SE/article/3460/musikvetenskap-elva-repliker-om-en-vetenskap>
- Harris, Deonte L. (2022) “On Race, Value, and the Need to Reimagine Ethnomusicology for the Future”. *Ethnomusicology* 2 Summer 2022; 66 (2): 213–235. <https://doi.org/10.5406/21567417.66.2.03>
- Kytö, Meri & Rantanen, Saijaleena (2014) ”Etnomusikologian vuosikirjan merkitys musiikintutkimuksen alalle Suomessa”. *Etnomusikologian vuosikirja* 26, 8–25. <https://doi.org/10.23985/evk.66786>
- Moisala, Pirkko (2009) ”Musiikin kulttuurisuus tänään – nykyetnomusikologian linjausta”. *Etnomusikologian Vuosikirja* 21, 239–257. <https://doi.org/10.23985/evk.101213>
- Mäkelä, Janne & Ahlsved, Kaj & Silvonen, Viliina (2020) ”Onko etnomusikologian puoliintumisaika yksi vuosikymmen?” *Etnomusikologian Vuosikirja* 32, 6–9. <https://doi.org/10.23985/evk.99201>
- Poutanen, Mikko (2022) Kilpailukulttuuri valtaa alaa suomalaisissa yliopistoissa. *Politiikasta* 28.10.2022. <https://politiikasta.fi/kilpailukulttuuri-valtaa-alaa-suomalaisissa-yliopistoissa/>